

Siirtolaisen Muistelmia

Kirj. PEKAN POIKA.

Lapsuuteni.

LEN syntynyt ja kasvanut itä-Karjalan tyyppillisen vanhoillisessa salokylässä, karujen kankaiden, metsälampien, kallioiden ja kukkuloiden ympäröimässä seudussa. Olin vanhin köyhän maalaisperheen yhdeksästä lapsesta. Lapsuus-aikani oli rikas sellaisista kokemuksista jotka ovat tavallisia niissä oloissa — kehdestä hautaari saakka jatkuvassa köyhyydessä.

Isäni oli huonossa terveydessä aina siitä saakka kun jaksan muistaa. Erittäinkin talvisin oli hän kykenemätön mihinkään raskaampaan työhön, joten minä, kun olin vanhin lapsista, jouduin jo kymmenevuotiaana ansiotyöhön, vaikka vanhemmillani olikin pieni maatalo. Työni oli enimmäkseen hevostyötä eli rahdin ajoa. Kuorman tekeminen metsässä oli vaikeinta ja äitini joutui usein olemaan apunani silloin kun isä voi huonommin. Muistan erään kerran kun olin kyntämässä. Joitakin kyläläisiä kulki ohitse ja he naureskelivat että siinä menee vältti, mutta miestä ei näy.

Elämä oli puutteellista ja vaivaloista, mutta jotenkin siinä eteenpäin mentiin, kun parempaa tuskin osattiin odottaakaan. Kohtaloomme alistuttiin ja käsitettiin se korkeimman sallimukseksi. Koulunkäynti supistui siihen että jonkun viikon vuodessa sai käydä kiertokoulua. Kansakoulua ei seudulla vielä ollut ja kauemmaksi kouluun meneminen ei voinut tulla kysymyksenäkään sillä varoja ei ollut, eikä olisi riittänyt aikaakaan työnteolta. Minkäänlaisesta työtätekevän väestön aatteesta tai liikkeestä ei aikaisemman lapsuuteni aikana seudulla mitään kuultu. Henkiset harrastukset rajoittuivat kirkossa käyntiin ja kaikenlaatuisten kiertävien saarnaajain kuulemiseen.

Saarnaajia olikin monenlaisia ja kaikki saivat runsaan kuulijakunnan ja jakamattoman kannatuksen. Eräs nainen saarnasi nukkuessaan eli jonkunlaisessa horrostilassa. Häntä pidettiin jonkinlaisena yliluonnollisena taivaan lähettinä. Viikkokausia ennen ilmoitettiin missä hän milloinkin saarnaa ja millä tunnilla. Ja kyllä hän osasikin olla täsmällinen ja nukkua aivan määrättyllä hetkellä. Kannattikin, sillä kuulijakunta korvasi hänen vaivansa runsailla tavara- sekä raha-antimilla.

Tämänlainen runsas ansio noukutteli jäljittelemään. Niinpä jotkut lapsista alkoivat seurata saarnaajanaisen esimerkkiä; tekeytyivät nukkuneiksi ja siinä tilassa he sitten puhuivat ja kertoivat kaikenlaisia ihmeellisyyksiä näkevänsä. Palkkioksi saivat he usein makeisia ja muita antimia. Tämä "saarnaaminen" kuitenkin loppui kun eräs lapsista sai

äidiltään, joka ei uskonut tämänlaisiin ilmestyksiin, notkeasta vitsasta takapakaroilleen. Tämän jälkeen lapset pysyttelivät hereillä kaikissa saarnatilaisuuksissa.

Ensimmäinen sosialistinen "saarnamies"

Mutta uudet aatteet eivät voineet olla leviämättä tälle salokylällekään. Siitä on jo yli 30 vuotta aikaa, mutta muistan vielä hyvin kun kotikylääni saapui kiertävä sosialistipuhuja. Hän tuli kotiini ja kysyi isältäni josko saisi huoneen puhetilaisuutta varten. Isäni, joka ei ollut uskovainen, lupasi huoneen mutta sanoi että suurin vaikeus on siinä miten saada kuulijoita. Kun asiaa oli hetkinen harkittu ja puhuja kuullut minkälaisille harrastuksille seudulla oltiin suosiollisempia, päätettiin että ilmoitetaan pidettäväksi raamatunselitys. Ja saarnamies on niin hyvä että sellaista ei ole täällä vielä ennen ollut.

Tuuma pantiin toimeen. Meidät lapset lähetettiin ympäri kylää, kertomaan joka talossa asiasta. Olikin mieluista kuin sai oikein luvan nojalla vähän narrata. Ei tarvinnut peljätä nuhdesaarnaa, kuten tavallisesti sai jos omin päinsä puhui toisin kuin asia oli. Ja kyllä puhujaa koetettiinkin ylistää. Tuumimme kylällä että kunhan ei se vain liene itse piispa; niin on viisaan näköinen, ja kirjojakin sillä on aivan kapsäkki täynnä. Ilmoittamisemme ei tuloksetonta ollutkaan sillä määräaikana kokoontui kuulijoita aivan tupa täyteen, vanhoja sekä nuoria. Vanhemmat ihmiset tulivat suuret virsikirjat kainaloissa. Me lapset olimme valinneet tuvan nurkassa sopivan paikan seurataksemme asiain menoa. Ensiksi veisattiin jonkun esittämä virsi, kuten tilaisuuteen kuului. Sitten alkoi se jännityksellä odotettu saarna.

Kauan ei tarvinnut puhujan "saarnata" kun muorit ja vaarit alkoivat heitellä kysyviä katseita toisiinsa ja ilmaista vastenmielisyyttä puhujaa kohtaan. Virsikirjat alkoivat kohoilla kainaloihin ja yksi ja toinen käveli ulos. Mennessä mutistiin että ei sovi palvella kahta herraa ja jotain muuta samanlaatuista. Nuorempi väki kuitenkin jäi kuulemaan puhetta loppuun saakka, osa uteliaisuudesta ja toiset ehkä oppiakseenkin jotain.

Näin kylvettiin kotikylässäni ensimmäinen siemen ja samoin lienee tapahtunut toisissakin salokylissä. Puhuja kulki ja vaikka kuulijain saanti ensin olikin vaikeata, alkoi niitä vähitellen lisääntyä. Työväenyhdistyksiäkin perustettiin siellä ja täällä. Ensimmäinen huomattavampi vaikutus tästä oli se että kiertävät saarnaajat eivät enään saaneet nuorempaa väestöä kerittävien lampaidensa laumaan. Jonkunlaista vaistomaista luokkakäsitystä alkoi herätä. Sitä ehkä kuvaa eräs oma muistelmani.

Vietettiin vappujuhlaa aseman lähellä olevalla maellä. Portilla myytiin juhلامerkkejä ja alaikäiset saivat ne puolella hinnalla. Mutta saamassani juhلامerkissä oli jotain joka minua ei miellyttänyt; nämä alaikäisten merkit olivat nimittäin sinisiä ja aikuisten sitävastoin tulipunaisia. Minua tuntui hävettävän katsellessani sinistä merkkiäni juhla-kentällä. Kenenkään huomaamatta peitin sen takkini liepeen alle, kävelin portille ja pyysin saada vaihtaa merkkini punaiseen, maksamalla toisen puolen hinnasta. Rahaa jäi kyllä vähemmän, mutta tuntui että nyt voin merkkiäni kantaa punastele-matta kaikkien nähden — vaikka kahvi ja limonaa-di täytyikin unhoittaa sillä kertaa mielestä.

Olessani rippikoulu-lässä sairastui isäni anka-rammin ja kuolema seurasi pian. Sairauden viime päivinä olisi äiti halunnut hankkia papin, vaan isä kielsi sen jyrkästi ja niin pappia ei haettu. Talon vanhimpana miehenä sain minä nyt isän rahakuk-karon haltuuni. Siinä oli muistaakseni kaksi mark-kaa.

”Kultala”-kuumetta

Eräs mies oli jo vähää ennen matkustanut koti-kylästäni tänne Amerikan ”kultalaan” — kuten tätä maata siellä aivan yleisesti nimitettiin. Hän oli kirjoittanut olevansa marjamaalla työssä ja saa-vansa puolitoista dollaria päivältä palkkaa. Suo-men rahaksi laskettuna se oli silloin seitsemän ja puoli markkaa. Siitä puhuttiin ja arveltiin että kylläpä hänellä on herraspäivät kun saa niin hyvää palkkaa eikä tarvitse muuta kuin jossakin ryyti-maassa hoitelee marjapensaita ja mansikan taimia ja niistä sitten poimii kypsyneitä marjoja.

Alkoi ilmetä Amerikan kuumetta kotikylässäni. Minäkin joskus ajattelin sitä marjojen poimimista seitsemän ja puolen markan päiväpalkalla, vaikka en tosin uskaltanutkaan päästää mieleeni ajatusta että voisin joskus matkustaa Amerikkaan. Isältä peritty kukkaro oli perin ohut ja velkaa oli jo niin paljon kuin sitä voi saadaakin. Olinhan sitäpaitsi ainoa seitsemänhenkisestä perheestä (meistä lap-sista oli vain kuusi elossa) joka kykeni ansloityöhön. Naapurikylään oli rakennettu kansakoulu ja minusta nuoremmat veljet ja siskot voitiin lähettää sinne, joskin äidin usein täytyi eväspussit täyttää perin niukoista varastoista.

Vuosien kuluessa alkoi useampi kyläläinen saa-da Amerikan kuumetta. Kuulin erään työtoverini hommaavan lähtöä ”kultalaan” ja niin lähdin eräänä huhtikuun iltana paremmin tiedustelevaan asiaa. Sain kuulla että hän aikoo lähteä seuraavan päivän päiväjunalla. Olin ihmeissäni niin pikaisesta läh-döstä. Pyysin hänen kirjoittamaan kun pääsee pe-rille ja tutustuu uusiin oloihin ja työhömiin. Hän esitti että lähtisin samaan matkaan. Minusta se tietysti ensin tuntui mahdottomalta kun en oikeas-taan ollut vielä lähtöä ajattelutkaan ja olin rahaton. Siinä sitten keskusteltiin ennen tehdyistä Amerikan matkoista ja onnistumisista, kuinka jotkut ovat muutaman vuoden perästä palanneet rahojen kans-

sa, ja niin hän jälleen esitti että yrittäisin hankkia lainaa; jonkun kuukauden kuluttua sen voisi mak-saa.

Hevosella Amerikkaan

Siinä yhtäkkiä välähti salaman nopeudella mie-leeni ajatus että ehkä voisin matkustaa ”hevosella” Amerikkaan. Mietin muutaman minuutin ja sanoin että koetan tämän yön aikana hankkia tarvittavat rahat ja huomenna aamupäivällä papin todistuksen ja nimismiehen passin ja lähettää ne hänen muka-naan Viipuriin, kuvernöörin passin valmistusta var-ten. Kehoitin tulemaan asemalla vaunun portaille että voin antaa ne paperit, jos nimittäin onnistun aikeissani.

Lähellä puolta yötä lähdin tallustelevaan miet-teissäni kotia kohti. Tuntui synkältä ajatus myydä talon ainoa hevonen, mutta muuta toivoa ei ollut. Äitini veljen koti oli matkan varrella. Herätin sydänyöllä isännän ja aloin kaupata hevosta, saadak-seni matkarahat. Enonj ensin arveli että olin men-nettänyt järkeni kun puoliyön aikana tulen sellais-ta esittämään, mutta sain hänet vakuutetuksi että aikomukseni on vakava. Mutta taas oli vastassa rahan puute. Eno lupasi ostaa hevosen jos hän saa aamulla jostakin hankituksi tarvittavan summan.

Kotimatkaa jatkaessani jouduin ajattelevaan että miten on asia selitettävä äidille. Päätin käyttää kiertotietä. Niinpä kotiin päästyäni aloin puhella että enköhän minäkin pääsisi jotenkin lähtemään Amerikkaan — jos myytäisiin tuo hevonen, eiköhän siitä saisi niin paljon kuin tarvitaan matkarahoik-si. Huomasin että äiti ei pahnut jyrkästi vastaan; tuumi että ehkä siellä voisi onnistua, mutta kehoit-ti nyt menemään nukkumaan. Kun asia ei sietänyt viivytystä täytyi minun kertoa totuus, että olin jo hevosen myynyt.

Äidiltäni asia vei unen sinä yönä, eikä minun-kaan silmäni uni tullut. Ajatukset risteilivät kiih-keästi tuntemattomassa tulevaisuudessa. Myöskin edessä oleva ero kodista, niin köyhä kuin se olikin, ja omaisista tuntui liikuttavan mieltä. Se ehkä tu-lisi olemaan ero ainaiseksi.

Näitä miettiessäni valkeni aamu. Jo ennen kel-lo kuutta eno toi rahat. Äidin kanssa aloimme valmistautua hakemaan papin ja nimismiehen to-distuksia, sillä yksin en niitä saanut kun en ollut vielä laillisessa iässä. Samalla matkalla menin kauppiaalta pyytämään jauhosäkin velaksi, äidin mukana kotiin lähetettäväksi. Sitä ei annettu; sa-nottiin että on entiseltään velkaa jo liian paljon. Se oli ehkä ankarin isku tunteilleni mitä olen kos-kaan saanut — lähettää äiti kotiin ilman jauhoja ja vieraalla hevosella. Se täytyi kuitenkin kestää sii-nä toivossa että jos onnistun ”kultalassa” niin voin ehkä piankin lähettää rahaa.

Sitten oli kiirehittävä asemalle. Junan tulles-sa huomasin matkalle lähteneen toverini seisovan vaunun portailla. Paperini lähtivät hänen muka-naan matkalle. Pyysin että hän tulisi seuraavana päivänä Viipurin asemalle minua vastaan. Koto-

na oli äiti jo tietenkin kertonut että kauppias ei antanut jauhoja. Kukaan ei kuitenkaan halunnut ottaa asiaa puheeksi, sillä käsitettiin että se olisi aiheuttanut ikävän mielialan juuri lähtöni edellä.

Seuraavana päivänä alkoi matkani kohti "kultalaa." Kotikylässäni tiesivät lähdöstäni vain lähimmät naapurit. Asemalle mennessäni poikkesin jokaisessa talossa hyvästelemässä. Joukko lapsuustovereita lähti saattamaan minua asemalle. Siinä metsätietä kulkiessa tuttuja seutuja, kevätpuurojen loristessa ja lintujen viserrellessä keväisiä säveleitään tuntui kovin kaihoisalta jättää nuoruuden toverit juuri kevään saapuesssa ja lähteä vieraille maalle, tuntemattomiin oloihin ja aivan outoon maailmaan. Hyvästellessä risteilivät mielessä sekavat ajatukset: Kenties näen heidät kaikki viimeisen kerran. Tai palaanko ehkä muutamaa vuoden kuluttua jälleen heidän seurassansa? Junan lähtiessä liikkeelle katosivat pian näkyvistä tuttavat sekä tutut seudut.

Viipurissa oli matkatoverini lähettänyt minua vastaan asemalle erään lapsuuden tuttavani joka oli jo pitemmän aikaa ollut siinä kaupungissa. Hänen tapaamisensa hiukan ilahdutti mieltäni. Muutamia päiviä katseltiin yhdessä tätä "suurkaupunkia" joka oli minulle aivan uutta. Sitten kun passit oli saatu kuntoon, matkustettiin Hankoniemeen. Siellä meitä olikin jo iso joukko Amerikkaan menijöitä. Se oli kirjavaa joukkoa, nuoria, vanhoja ja lapsiakin; enimmäkseen kuitenkin nuorta väkeä. Oli omituista kuinka pian voi tutustua toisiinsa sellainen joukko jonka yhteisen matkan päämäärä on kaikille yhtä tuntematon. Heti ensi näkemällä tuntui jokaisesta kuin olisi jo vuosia oltu tuttavina. Melkein jokaisella tuntui olleen se ajatus, että jos hyvin onnistuu niin taas viiden vuoden kuluttua ollaan takasin täällä Suomessa. Kuinkahan monelle tuo ajatus lienee toteutunut?

Englantiin saavuttua näytti kuin uusi maailma olisi auennut eteen paljon synkempänä kuin se josta lähdettiin. Kaikki oli niin jylhää ja savun mustuttamaa. Omituisen kiusalliselta tuntui joutua kuljetettaessa kärryjen katolle kuin mitkään näytelyeläimet. Kärryjä vetävät hevoset näyttivät hirveän suurilta. Matkaa kuitenkin oli jatkettava. Meidät kuljetettiin Arabic-nimiseen vanhaan Valkean Tähtien linjan laivaan jolla lähdettiin edelleen kohti toiveissa hämöttävää "kultalaa."

Ensimmäiset kokemukset Amerikassa

Syntymäpäivänäni, täyttyessäni 21 vuotta, saavuttiin Bostoniin. Satamaan saavuttaessa eteen avautuva näky oli synkempi kuin mikään ennen nähty. Oli niin ankara ukkosilma että en senlaista ollut koskaan ennen nähnyt. Jylhät kivirakennukset näyttivät tulta syökseviltilä linnoituspatteereilta.

Joukkueemme hajaantui, kukin lähtien omalle suunnalleen. Useita meistä kuitenkin meni Bostonin lähellä olevaan pienempään kaupunkiin jossa asusti huomattava määrä suomalaisia. Olin aivan rahattomana. Luulin täällä tapaavani jonkun jol-

ta voisi lainata sen verran että pääsee alkuun. Tapasinkin erään kotikyläni nuoren miehen joka oli täällä ollut jo neljä vuotta ja kysyin voisiko hän lainata minulle kymmenen dollaria; kun pääsen työhön niin suoritan sen heti takaisin. Hän sanoi että mielihyvällä hän sen tekisi jos vain olisi niin paljon rahaa. Vastaus tuntui minusta kovin oudolta. Neljä vuotta ollut "kultalassa" eikä voi lainata kymmentä dollaria!

Nyt alkoi työnhaku. Eräs suomalainen välitti Suomesta tulleita laivatelakalle työhön ja hänen kauttaan päästiinkin kaikki me yhdessä tulleet työhön. Minä jouduin ensin laivan kappaleita paikoilleen asettajan apulaiseksi, viidentoista sentin tuntipalkalla, suomalaisen työnjohtajan alaisuudessa. Työ ei ollut erittäin raskasta, mutta tuntui niin oudolta kun täytyi käyttää santajauhetta saadakseen pikeytyneen liian irti ihostaan iltasin.

Mustalistaus

Viikot kuluivat hitaasti. Monta koti-ikävää olin jo saanut kärsiä, mutta sitä rahaa ei vaan alkanut karttua kotiin lähetettäväksi, vaikka niin hartaasti sitä toivoin saavani. Sitten, noin pari kuukautta työssä oltuani, alkoi "pulttarien" työalalla lakko. Heti alettiin teettää työtä rikkureilla niin paljon kuin heitä oli saatavissa. Eräänä päivänä oli joku suuri kappale asetettu avoimelle pihalle pultattavaksi. Huomasin että eräs vanhempi maamieheni, vaikka oli työskennellyt toisella alalla, oli mennyt rikkuroimaan. Kuljin siitä ohi ja pysähdyin puhuttelemaan rikkuria. Sanoin että kun kehtaatkin ryhtyä jyrsimään tovereitteesi leipää ja vielä niin näköisillä paikalla; etkö osaa edes hävetä. Mies katseli ympärilleen kuin apua etsien ja havaitsi suomalaisen työnjohtajan olevan tulossa yhtiön poliisin kanssa sinnepäin. Paransi vähän työnopeuttaan ja sanoi että älä sinä vanhanmaan poika nalkuta "kontrissa topanneelle" miehelle. Sanoin että jos en täällä voi muuta oppia kuin karvajalaksi niin olkoon syntymäpäiväni kirotuin päivä vuodessa.

Työnjohtaja hurtan kanssa oli tullut lähelle ja tahtoivat tietää mikä on numeroni: Arvasin mitä sillä tarkoitettiin ja vastasin että mahtanet sinä sen tietää kysymättäkin. Kirjoitettiin lappu kouraan ja työtoverini selittivät sen tarkoittavan sitä että pois työstä ainaseksi sen yhtiön työmailta. Se oli ensimmäinen kerta kun "kultalassa" jouduin mustalistatuksi.

Paria viikkoa hain uutta työpaikkaa vaan sitä ei löytynyt. Tein toisen yrityksen laivatelakalle ja toisten joukossa pääsinkin. Sillä kertaa oli työhön välittäjänä eräs pappi. Sain olla viikon työssä ja sitten taas tuli se sama työnjohtaja ja sanoi että hänelle on annettu määräys eroittaa minut heti. Sanoin että sitä olen odottanutkin ja ihmetellyt että miksi viikko annettiin olla.

"Ryytimaassa" seitsemän ja puolen markan päiväpalkalla

Niin tuli taas työn etsintä eteen. Tapasin joltakin miehiä jotka olivat menossa marjamalle

työnhakuun ja niin oli minullakin tilaisuus toisten mukana lähteä sinne josta jo Suomessa olin kuullut niin paljon puhuttavan. En kuitenkaan sitä enään kuvitellut sellaisena työpaikkana kuin siellä kotikylässä oli kuviteltu; olin jo tullut vähän kokemaan tämän maan oloja. Työtä meille luvattiinkin. Asunnot jotka meille annettiin olivat kurjat; eivät näyttäneet ihmisä varten rakennetuilta. Ruoka piti itse laittaa. Sitäpaitsi piti ostaa pitkävärtiset kumisaappaat, sillä työ oli märän suon ojitamista ja kantojen kiskomista. Tehtiin uutta karpalo-maata.

Taaskin meillä oli suomalaisia peräänkatsojia ja kyllä ne enimmäkseen olivatkin oikeita piiskureita. Luontoa siinä koetettiin että voi alistua näiden käskyläisten käskyläiseksi. Ja uusi tulokas aina tavallisesti joutui pahimpaan oteeseen. Joitakin viikkoja siinä meni. Palkkaa maksettiin puolitoista dollaria päivältä, joten se teki kyllä sen seitsemän ja puoli markkaa niinkuin kotikylässä oli haavailtu. Mutta työ ei ollut sellaista ryytimaan hoitamista kuin oli luultu.

Ja niin kuljin työpaikasta toiseen, enimmäkseen tilapäistöissä, metsäkämpillä, likaviemäriojilla ja milloin missäkin. Palkka kaikissa oli niin pieni että tuskin sen turvin uuden työpaikan ennätti löytämään entisen loputtua. Monta koti-ikävää sain kärsiä ensimmäisinä vuosina. Rahan lähettämisestä ei tahtonut olla puhuttakaan. En enään pitänyt ihmeenä vaikka ei neljä vuotta "kultalassa" oltua voinutkaan lainata toiselle kymmentä dollaria.

Riittäköön tämä kokemuksistani työmaille; ne yleensä olivat samanlaisia kuin tuhansien muiden

ammattittomain siirtolaistyöläisten kokemukset ovat olleet. Lopuksi muutama sana tutustumisestani työväen luokkaliikkeeseen.

Tutustuminen työväenliikkeeseen

Kertomukseni alkupuolella jo mainitsin minkä verran olin tullut yhteyteen työväenliikkeen kanssa vanhassa maassa. Kaikki mitä siitä olin kuullut oli poliittista laatua. Samoin se oli täällä ensimmäisinä vuosinani. Parlamentille ja vissinlaisille voimalauseille annettiin suuri merkitys. Vasta lännen metsätyöläisten lakon aikana sain käsitystä I. W. W:stä ja sen luokkataisteluohjelmasta. Se tuntui heti selvästi ymmärrettävältä. Siinä löytyi varma ttila ja vissejä tehtäviä minunlaisellenikin työläiselle. Ja se mitä sillä toiminnalla voitettiin, hyödytti välittömästi juuri minunlaistani työläistä.

Olen sittemmin tullut selvemmin käsittämään että palkkaorjaluokan tie vapautteen kulkee vain yhteen suureen unioon liittymisen kautta. Työn riiston lopettaminen ainoastaan merkitsee sitä että työn tekijät voivat itse nauttia työnsä tulokset — ja siihenhän työväestön luokkaliikkeen täytyy tähdätä. Oppikoon jokainen työläinen tuntemaan luokkansa järjestyneen voiman ja liittämään siihen oman voimansa; silloin ei mikään mahti voi meitä maahan lyödä. I. W. W:n periaatejulistuksessa osoitetaan kieltämättömän selvästi kuinka taistelun täytyy jatkua siihen saakka kunnes palkkajärjestelmä on poistettu. Vasta silloin voi raatajaluokka julistaa rauhan.

Nyt jos koskaan on yhteenliittymisen aika meillä työläisillä. "Kultala" on muuttunut suureksi armelaisuuslaitoksen soppalaksi.

